

Posudek oponenta rigorózní práce

Téma: *Nabytí vlastnického práva od neoprávněného ve vztahu k věcem, které nejsou evidované ve veřejných seznamech*

Autor: Mgr. Lukáš Dořičák

Oponent: JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Předložená rigorózní práce je zaměřena na velmi zajímavé a současně značně aktuální téma. Problematika nabytí vlastnického práva od neoprávněného sama o sobě není ničím novým. Situace, kdy věc převádí osoba, která sama vlastnické právo nemá, je stará téměř jako vlastnické právo samotné. V tuzemsku však doznala právní úprava této varianty nabytí vlastnictví zásadních změn v souvislosti s nedávnou rekonstrukcí soukromého práva. Bylo přijato zcela nové řešení, v němž se jasně promítá sjednocení dřívější občanskoprávní a obchodněprávní úpravy, jakož i v českém právním prostředí trávající letitý koncepční spor o tom, zda má mít přednost ochrana dobré víry nabyvatele či vlastnické právo dřívějšího vlastníka. Výsledná podoba zákona je teprve postupně vykládána a blíže rozebírána právní naukou. Přes poměrnou stručnost úpravy přitom narážíme na celou řadu výkladových obtíží a nejasností. Je to dáno mimo jiné obecností institutu, jakož i tím, že se v něm střetávají protichůdně působící zásady soukromého práva. Stávající výklad právní nauky tedy jistě nelze mít za uzavřený či konstantní. Autor tak zvolil k bližšímu zpracování problematiku více než vhodnou, byť jistě nejednoduchou. Hned na úvod je však možné říct, že se mu daří vypořádat s úskalími tématu velmi dobře.

Samotná práce je rozčleněna, pomineme-li *Úvod a Závěr*, do pěti částí. První je věnována obecným východiskům nabytí od neoprávněného. Zdůrazněna je zejména povaha nabytí od neoprávněného a vymezení jeho osoby. Samotné jádro práce tvoří dvě navazující partie. V části druhé vymezuje autor obecné podmínky nabytí od neoprávněného v úpravě § 1109-1111 obč. zák. Vymezen je zde zejména předmět nabytí, nabývací titul a dobrá víra nabyvatele, které je věnována zdaleka největší pozornost. V následující části třetí jsou zmíněny speciální podmínky nabytí od neoprávněného, kde autor rozebírá jednotlivé skutkové podstaty nabytí od neoprávněného dle § 1109 až 1111 obč. zák. V části čtvrté jsou pak rozebírány další související otázky. Jde o souhrnnou pasáž, ve které je, vedle rozboru z pohledu tématu klíčových otázek (okamžik nabytí vlastnického práva, důsledky nabytí vlastnického práva), pojednáno i o některých dalších případech nabytí od neoprávněného v úpravě stávajícího občanského zákoníku nebo specifikách prodeje kradených automobilů. Závěrečná partie je zaměřena na polskou právní úpravu nabytí od neoprávněného. Autor zde podává stručný, ale výstižný přehled úpravy dané problematiky v polském právu a činí současně za dost jednomu z požadavků kladených na rigorózní práci, tedy zohlednění zahraniční úpravy, jakož i požadavku na čerpání z cizojazyčných zdrojů.

Uvedenému členění není třeba nic vytýkat. Základní struktura práce je přehledná a vyvážená. Dílčí výtky je možné činit jen k výkladu na nižší úrovni (např. místy poněkud roztržštěný výklad k jednotlivým skutkovým podstatám v části třetí). Je třeba zdůraznit, že autor musel najít systematiku výkladu sám. Souvislejší a obsáhlejší pojednání o dané problematice, z něž by bylo možné čerpat, doposud chybí.

Jakkoliv práce svým rozsahem výrazně překračuje běžné požadavky kladené na rigorózní práci, je přesto třeba negativně nahlížet na absenci některých významných aspektů zvolené problematiky. Zřetelně chybí například vymezení vztahu úpravy nabytí od neoprávněného a nabytí vlastnického práva vydržením. Na některých místech se sice autor k vydržení dostává, jeho výklad je však víceméně jen kusý a přehledový. Je přitom zřejmé, že právě možnost vydržení představuje další variantu, kdy může nabyvatel nabýt vlastnické právo k věci neevidované ve veřejném seznamu od neoprávněného.

Po věcné a obsahové stránce je třeba práci v souhrnu hodnotit jednoznačně pozitivně. Výklad je v převážném rozsahu detailní, autorova argumentace je téměř vždy propracovaná. Své závěry opírá o širokou škálu výstupů odborné literatury i judikatury. Hledá různé výkladové přístupy, blíže je vysvětluje a následně se přiklání k některé z více variant, popřípadě se snaží nalézt další řešení. Jeho výklad je dostatečně kritický a hluboký, nadržuje se jen obecných východisek problematiky a čtenáře neseznamuje s tématem jen povrchním plochým způsobem. Na mnoha místech se autor dostává rozsahem a hloubkou výkladu za hranice dosavadního právního bádání v dané oblasti úpravy. Jeho výklad je pak původní a originální. Je pochopitelné, že ne se všemi názory je nutno plně souhlasit, či se s nimi bez dalšího plně ztotožňovat. Na mnoha místech vzbuzuje text u čtenáře řadu dalších otázek, jejichž zodpovězení by ještě více přispělo ke komplexnosti výkladu. U některých tvrzení by byla patrně namísto hlubší úvaha, popřípadě vysvětlení vazby na další instituty či ustanovení. Tak například hned v úvodní partii by za bližší upřesnění stál závěr autora, dle kterého nabytím od neoprávněného je i nabytí od vlastníka, který však byl v daném případě omezen ve svém dispozičním oprávnění s věcí nakládat. Jde zjevně o případ, kdy převodce (vlastník) právo vlastnické má a má tak v samotném základu i právo s ním disponovat. Autor z této myšlenky vychází v celém rozsahu práce. Pro čtenáře by bylo jistě přínosné vypořádat se v této souvislosti více s dopady § 1760 obč. zák., dle kterého skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává, jakož i s tím, je-li rozdíl mezi obligačním a věcněprávním omezením v dispozici s vlastnickým právem. Právo vlastníka je absolutní, na rozdíl od mnohých případů jeho omezení, která mají toliko relativní povahu. Myšlenka, dle které dopadá úprava nabytí od neoprávněného i na případy, kdy je nabýváno od vlastníka omezeného v převodu, by zasloužila bližšího rozvedení i v dalším výkladu. Autor by tedy mohl například přesněji vysvětlit, zda lze úpravu § 1109 a násl. obč. zák. aplikovat i na nabytí vlastnického práva koupěchtivým v případě nedodržení předkupního práva (tuto variantu uvádí jako další případ nabytí od neoprávněného) atd. Uvedené pojetí neoprávněného převodce značně rozšiřuje rozsah popisované problematiky. Občas tato pojetí působí rušivě, například ve výkladu, který má být minimálně dle nadpisů zaměřen na úpravu obsaženou v § 1109 až 1111 obč. zák. (např. převody vlastníkem-dlužníkem v rámci

insolvenčního a exekučního řízení). Jinde lze více než pochybovat o použitelnosti argumentace směřující k prolomení kogentní úpravy nabývání vlastnického práva (např. aplikace § 1111 i na věci nemovitě – s. 114) atp.

Z pohledu oponentního je třeba rovněž učinit výtku ke stylistice a jasnosti vyjadřování. Bylo již uvedeno, že autor zvolil k bližšímu výkladu materii z pohledu teoretického i praktického uchopení poměrně obtížnou a komplikovanou. Je zřejmé, že výklad není s ohledem na tato východiska jednoduchý. O to více by se však autor měl snažit o zprostředkování uváděných informací čtenáři ve formě co možná nejjasnější a nejsrozumitelnější. Je třeba bohužel konstatovat, že v odevzdaném textu je možné narazit na řadu vyjádření, ve kterých autor komplikovanější formulací myšlenek a kostrbatější stavbou svých vět nutí čtenáře k vracení se a opakovanému čtení textu. Význam některých vyjádření přitom zůstává i tak zastřeno (např. s. 47 *...především s ohledem na obecné znění § 4 odst. 2 NOZ, který obecně zvažuje zavinění.*; s. 54 – *Nabytí od neoprávněného je rovněž potřeba též chápat jako výjimku...*; s. 58 – *Pokud sukcesor ví nebo vědět měl a mohl o tom, že zcizovaná věc byla nalezena pozdějších auktořem...bude muset být v dobré víře ohledně uplynutí tříleté periody od vyhlášení nálezu, kvůli čemuž se musí domnívat, že schovatel (auktor) k ní nabyt vlastnické právo podle § 1057odst. 3 NOZ, byť ve skutečnosti tento časový interval ještě neuběhl.*; s. 59 – *Polský nejvyšší soud zaujal stanovisko, že pokud nabyvatel věděl či měl a mohl vědět o tom, že o uzavřeném manželském svazku a rovněž o tom, že převáděná věc náleží do společného jmění manželů nevyklučuje tento fakt sám o sobě jeho dobrou víru.*; s. 92 – *Jelikož jsou tímto způsobem velmi často převáděny věci odcizené, je třeba přísněji dobrou víru posuzovat přísněji. aj.aj.aj.*). I přes vědomí, že je možné tuto výtku považovat za subjektivní, je třeba ji v oponentním posouzení vznést. Zlepšení v této oblasti by totiž nepochybně prospělo k lepšímu výslednému dojmu z práce a její přínosnosti pro případné další čtenáře.

Autor pracuje s více než reprezentativním souborem odborných zdrojů. V dostatečném rozsahu je používána i cizojazyčná literatura, a to nejen v závěrečné části pojednávající o polské úpravě, ale i průběžně jinde v práci. Přebíraný text či závěry řádným způsobem cituje. Vytknout je mu snad možné jen užívání nepřímých citací (např. pozn. pod čarou č. 145). Jakkoliv je sympatické, že i v takových případech se snaží ctít pravidla autorské etiky, není obecně příliš vhodné citovat volně dostupný zdroj pouze odkazem na jeho citaci v práci jiného autora.

Formální úroveň zpracování je na velmi dobré úrovni. Čtenář se setkává s minimem prohřešků proti pravidlům pravopisu a interpunkce. Formátování textu je ustálené a konstantní.

Lze uzavřít, že posuzovaná práce splňuje kritéria kladená na práci rigorózní. Autor jasně prokazuje velmi dobrou a hlubokou orientaci ve zvolené problematice. S tématem, které je v samotném základu obtížné, se mu daří souvisle vypořádat. Rozsah textu výrazně přesahuje požadavky stanovené vyhláškou děkana FPR. Výše učiněné výtky jsou víceméně dílčího rázu a neměly by rozhodně zastřít celkově velmi dobrý dojem z práce jako celku. Je zjevné, že autor vložil do tvorby své práce nadprůměrné úsilí. Řada míst odevzdaného textu je původním

počinem autora. Jeho dílo má v základu parametry monografického zpracování tématu. Největší výhradu je patrně třeba učinit k již zmíněné autorově stylistice. Mnohem větší pozornost měla být věnována ladnosti vyjadřování a snaze o sdělování informací a myšlenek čtenáři přístupnějším a sdílnějším způsobem. Je nepochybné, že takový styl výkladu vyžaduje značné úsilí a opakovanou revizi závěrečné podoby textu. Vyplatí se však. Dobrá srozumitelnost odborného textu je zásadním předpokladem pro další šíření myšlenek v něm obsažených.

S ohledem na uvedené nelze než konstatovat, že předkládaná práce splňuje požadavky kladené za práci rigorózní a lze ji tak k obhajobě **doporučit**.

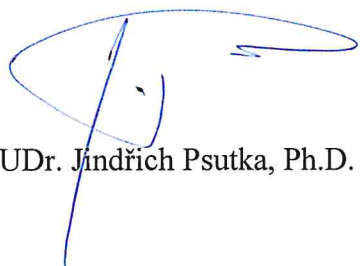
Náměty do diskuze:

V textu se kloníte k závěru, že nabytí od neoprávněného je případem originárního nabytí vlastnického práva. Odvozuje tedy nový vlastník své postavení od vlastníka původního? Jak je to s nabytím vad váznoucích na převáděné věci?

Vysvětlete prosím blíže myšlenku, traktovanou na s. 43, dle které je na místě aplikovat úpravu nabytí od neoprávněného pouze tam, kde se z ekonomického hlediska doopravdy mění nositel vlastnického práva.

Jaké účinky má vydání věci jejímu vlastníku dle § 1110 obč. zák.? V práci dospíváte k závěru, že § 1110 nepředstavuje samostatnou variantu nabytí vlastnického práva. Jde pouze o modifikovanou variantu nabytí dle § 1109 písm. b) obč. zák. Současně uvádíte, že vlastníkovu je § 1110 ponechána lhůta k vindikaci věci, jakož i to, že vlastnické právo se nabývá marným uplynutím lhůty tří let (s. 139).

V Plzni dne 26. února 2019

JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.